

libera Raportti

KESÄKUU 2017

Suomi jää jälkeen

7

haastetta

- 1** Työikäisten määrä laskee, eikä syntyvyydestä ole pelastajaksi
- 2** PK-yritysten vienti on surkeaa
- 3** Suomi jää jälkeen elintasossa, koulutuksessa ja kansanterveydessä
- 4** Pienten lasten äidit jäävät kotiin

- 5** Huipulle nousseita startuppeja on liian vähän
- 6** Taloustiede on aliarvostettua ja keskustelu heikkoa
- 7** Tuottavuudessa ja työllisyydessä Suomi on pudonnut valiojoukosta

JUSSI PYYKKÖNEN on Me-säätiön analyytikko. Hän vastaa säätiön työllisyshankkeista sekä vaikutavuuden arvioinnista. Pyykkösen aiempiin tehtäviin on kuulunut mm. julkishallinnon konsultointia väestö- ja työllisyysasioissa.

Haaste: Työikäisten määrä laskee, eikä syntyvyydestä ole pelastajaksi

ELÄMME SUOMESSA TÄLLÄ HETKELLÄ poikkeuksellisia aikoja väestörakenteessa tapahtuvien muutosten johdosta.

Työikäisen väestön määrä on kääntynyt laskuun. Kyse on ensimmäisestä kerrasta koko väestölaskennan historiassa, jolloin työikäisen väestön määrä laskee, vaikka muun väestön määrä kasvaa. Tämä lasku tulee jatkumaan. 18–64-vuotiaiden määrän ennakoidaan vähentyvän noin 50 000 hengellä seuraavan vuosikymmenen puoliväliin mennessä.

Puheet työllisyyden kasvusta sadoilla tuhansilla eivät ole realistisia. Suomella tulee olemaan täysi työ nykyisen työllisyystason pitämisessä ennallaan. Ruotsissa asiat ovat toisin. 18–64-vuotiaiden määrän ennakoidaan kasvavan seuraavan vuosikymmenen puoliväliin mennessä 350 000 hengellä. Ruotsalaisella työllisyysasteella tämä tarkoittaa noin 270 000 työllisen määrän kasvua vuoteen 2025 mennessä.

Suomen ja Ruotsin väestöllinen kehitys erkaantui viimeistään 1950-luvulla, jolloin merkittävä työperäinen maahanmuutto Ruotsiin alkoi. Ruotsi erottui Suomesta jo silloin liberaalilla maahanmuuttopolitiikallaan. Maassa tähdättiin siihen, että työhön tulleista tulisi maan pysyviä asukkaita. Nykyään Ruotsissa ulkomaalaistaustaisia on lähes kaksi miljoonaa (Helminen 2015).

Tarkasteltaessa ulkomaalaistaustaisten ikärakennetta Suomessa ja Ruotsissa huomataan merkittävä ero maiden välillä. Ruotsissa 30-vuotiaista jopa 31 prosenttia on ulkomaalaistaustaisia, 27 prosenttia ensimmäisen polven ja neljä prosenttia toisen polven ulkomaalaistaustaisia. Esimerkiksi Suomessa saman ikäisten ulkomaalaistaustaisten osuus on 10 prosenttia, ja toisen polven ulkomaalaistaustaisia ei ole lähes ollenkaan (Helminen 2015).

Suomen ja Ruotsin erot väestörakenteessa voi tiiviistiä seuraavasti. Ruotsissa työllisten määrä voi kasvaa, vaikka työllisyysaste heikentyisi heikkojen taloudellisten suhdanteiden aikoina. Suomessa

työllisten määrä voi pysyä paikallaan, vaikka työllisyysaste nousisi hyvien taloudellisten suhdanteiden aikana.

Useimmissa työllisyyttä koskevissa puheenvuoroissa unohtuu mittakaava. Kokonaisuus hämärtyy toisistaan irrallisten toimenpiteiden kirjon alle.

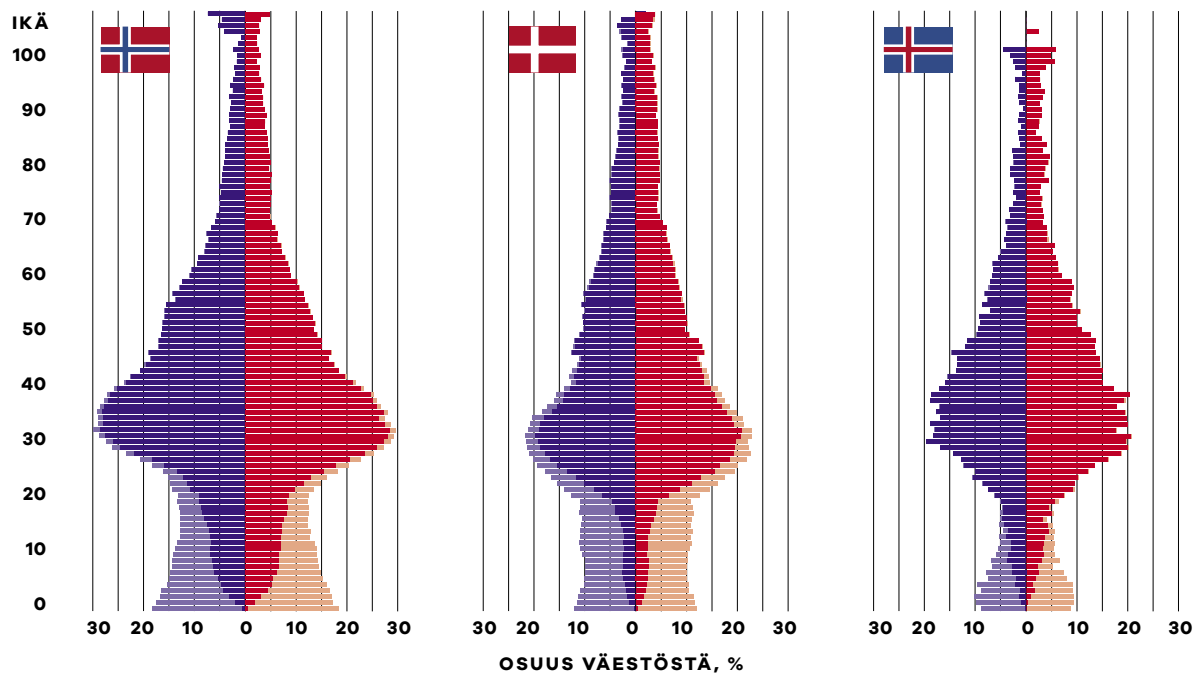
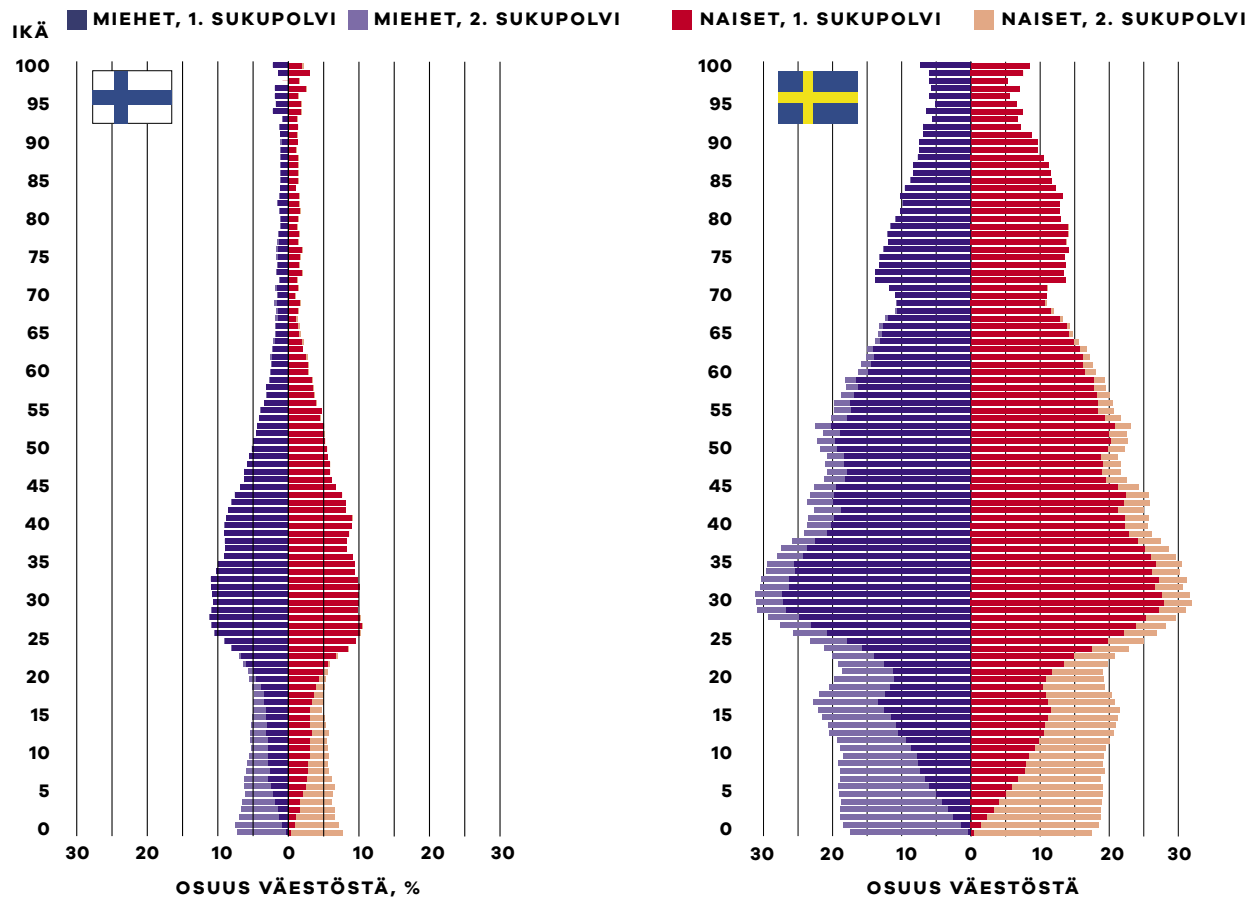
Vastaus 2020-luvun haasteisiin ei löydy syntyvyyden parantamisesta. Suomessa syntyi ennätysvähän lapsia vuonna 2016. Tätä vähemmän lapsia syntyi viimeksi 1860-luvun nälkävuosina. Reformit syntyvyyden parantamiseksi voivat olla hyvää yhteiskuntapolitiikkaa, mutta positiivisia vaikutuksia on turha etsiä kahden seuraavan vuosikymmenen kestävyys-haasteisiin.

Työllisyysastetavoitteiden hallitsemassa suomalaisessa keskustelussa tulisi huomioda, että tavoiteltava prosenttiosuus on aina ”liikkuva maali”, koska siihen vaikuttaa työikäisen väestön ennustettu koko. Huoltosuhteen näkökulmasta olisi hyödyllisempää puhua työllisten kokonaismäärästä tai työllisten osuudesta suhteessa koko väestöön.

Työllisyyteen vaikuttavista asioista keskeisin on työikäisen väestön määrä. Merkittävät muutokset muuttoliikkeessä voisivat luoda mahdollisuuden saavuttaa sellaisia työllisyystavoitetta, joihin ei nykyisellä väestöpohjalla ole mahdollista yltää. 1980-luvun lopun huippuvuosista on turha unelmoida, mutta finanssikriisiä edeltänyt taso voi olla mahdollinen. Mutta vain, jos maahanmuutto moninkertaistuisi ja työllisyysaste nousisi samanaikaisesti huippulukemiin.

Mikään yksittäinen temppu ei kuitenkaan Suomea pelasta. Maahanmuutto ei automaattisesti johda työllisten määrän kasvuun, vaan vaatii muutoksia kyvyssämme kohdata ja kotouttaa eri puolilta maailmaa saapuvia ihmisiä. Tämän lisäksi tarvitsemme kelvollista perhe-, työllisyys- ja talouspolitiikkaa. Kaikki kortit on katsottava, kun tulevaisuuden palveluille ja eläkkeille etsitään rahoittajia.

Ulkomaalaistaustaisten ikärakenne Pohjoismaissa 2013, prosenttia väestöstä ikäryhmittäin

Lähteet: Tilastokeskus; Statistics Sweden; Statistics Norway; Statistics Denmark; Statistics Iceland

KAI MYKKÄNEN nimettiin ulkomaankauppa- ja kehitysministeriksi kesäkuussa 2016. Hänet valittiin eduskuntaan 2015 vaaleissa kokoomuksen ehdokkaana Uudeltamaalta. Mykkänen on tullut tunnetuksi varsinkin energia- ja talouspolitiikan osaamisestaan sekä Venäjä-asiantuntemuksestaan. Ekonomistiksi Helsingin yliopistosta valmistunut Mykkänen on ennen kansanedustajuutta työskennellyt muun muassa EK:n Venäjä-johtajana, investointipankkiirina Pietarissa sekä työ- ja elinkeinoministerin erityisavustajana.

Haaste: PK-yritysten vienti on surkeaa

JOS SUOMESSA YHTÄ suuri osa pienistä ja keskisuurista yrityksistä tekisi vientikauppaa kuin Ruotsissa, se tarkoittaisi yli 15 000 uutta vientiyritystä, jotka takoisivat rahaa ja työpaikkoja Suomeen ulkomailta. Onnistumisia ja epäonnistumisia tulee olemaan aina, mutta kasvuhakuisten yritysten määrä ratkaisee pitkälti työpaikkojen määrän

Suomessa. Turvallisuushakuista kulttuuriamme pitää sysätä riskiä rakastavampaan suuntaan esimerkiksi konkurssilainsäädännöllä.

Työnantajaksi lähtemisen kynnys pitää tasoittaa, ja vientiponnisteluissa meidän pitää tehdä kaikemme näyttääksemme, että Suomesta se pienikin ponkaisee.

PK-yritysten kansainvälistymisaste

27 %

20 %

MIKKO KIESILÄINEN on ekonomisti ja vihreiden kuntapoliitikko Helsingistä. Mikko työskentelee HYY Yhtymän liiketoiminta-johtajana ja on opiskellut London School of Economicsissa ja Yorkin yliopistossa. Aiemmin hän on työskennellyt mm. konsulttina McKinseyllä ja rahoitusalaalla.

Haaste: Suomi jää jälkeen elintasossa, koulutuksessa ja kansanterveydessä

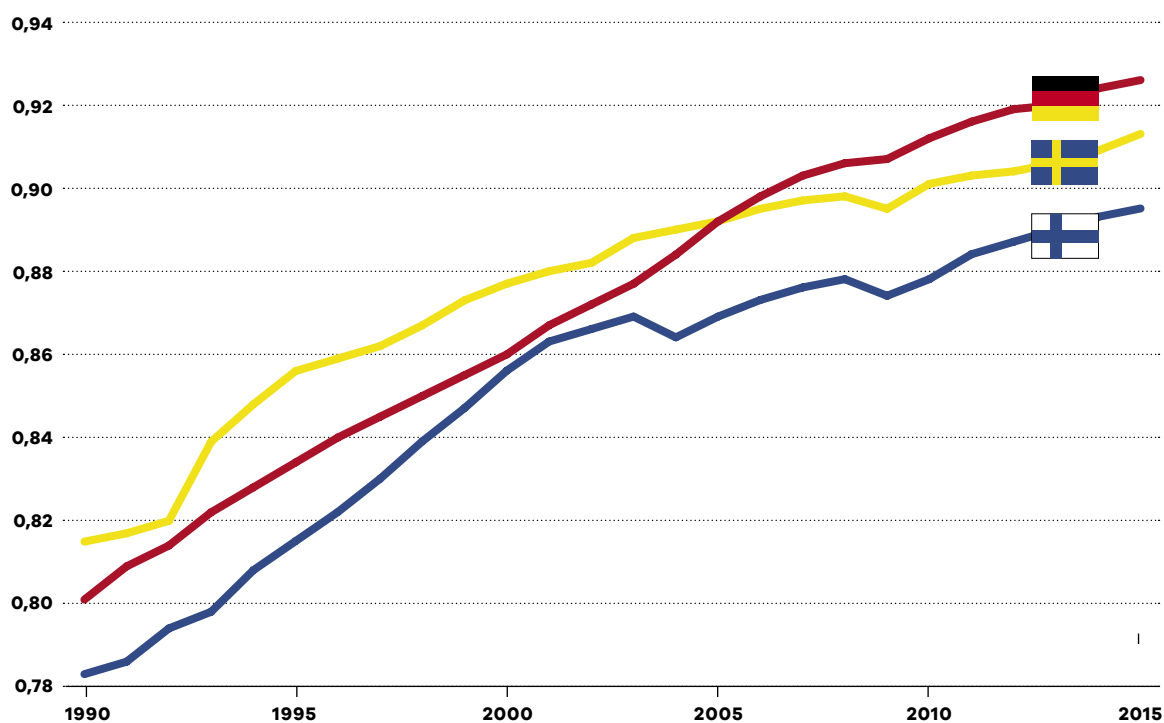
YK:N INHIMILLISEN KEHITYKSEN indeksi mittaa maiden elintason, koulutuksen ja kansanterveyden välisiä eroja. Indeksiä käytetään usein kun halutaan verrata maiden välistä kehitystä pelkkää taloudellista kehitystä laajemmin. 1990-luvulla Suomi

sai melkein kurottua eron Saksaan ja Ruotsiin kiinni.

Vuodesta 2001 lähtien ero Saksaan ja Ruotsiin on kuitenkin jo kaksinkertaistunut. Suomi jää Saksan ja Ruotsin jälkeen myös kaikilla indeksin kolmesta osa-alueesta.

Inhimillisen kehityksen indeksi

INDEKSILUKU

HEIDI SCHAUMAN on Aktian pääekonomisti. Schauman on aikaisemmin työskennellyt ekonomistina Nordeassa ja Suomen Pankissa. Hän on koulutukseltaan kauppatieteiden (kansantaloustiede) tohtori Hankenilta. Hänen väitöskirjansa käsitteli työmarkkinoiden kohtaantoa.

Haaste: Pienten lasten äidit jäävät kotiin

SUOMESSA SEKÄ MIESTEN että naisten työllisyysaste eli työllisten osuus samanikäisestä väestöstä on pitkään ollut tuntuvasti matalampi kuin muissa Pohjoismaissa. Naisten muita maita matalampi työllisyysaste antaa kuitenkin vääristyneen kuvan naisten työnteosta Suomessa.

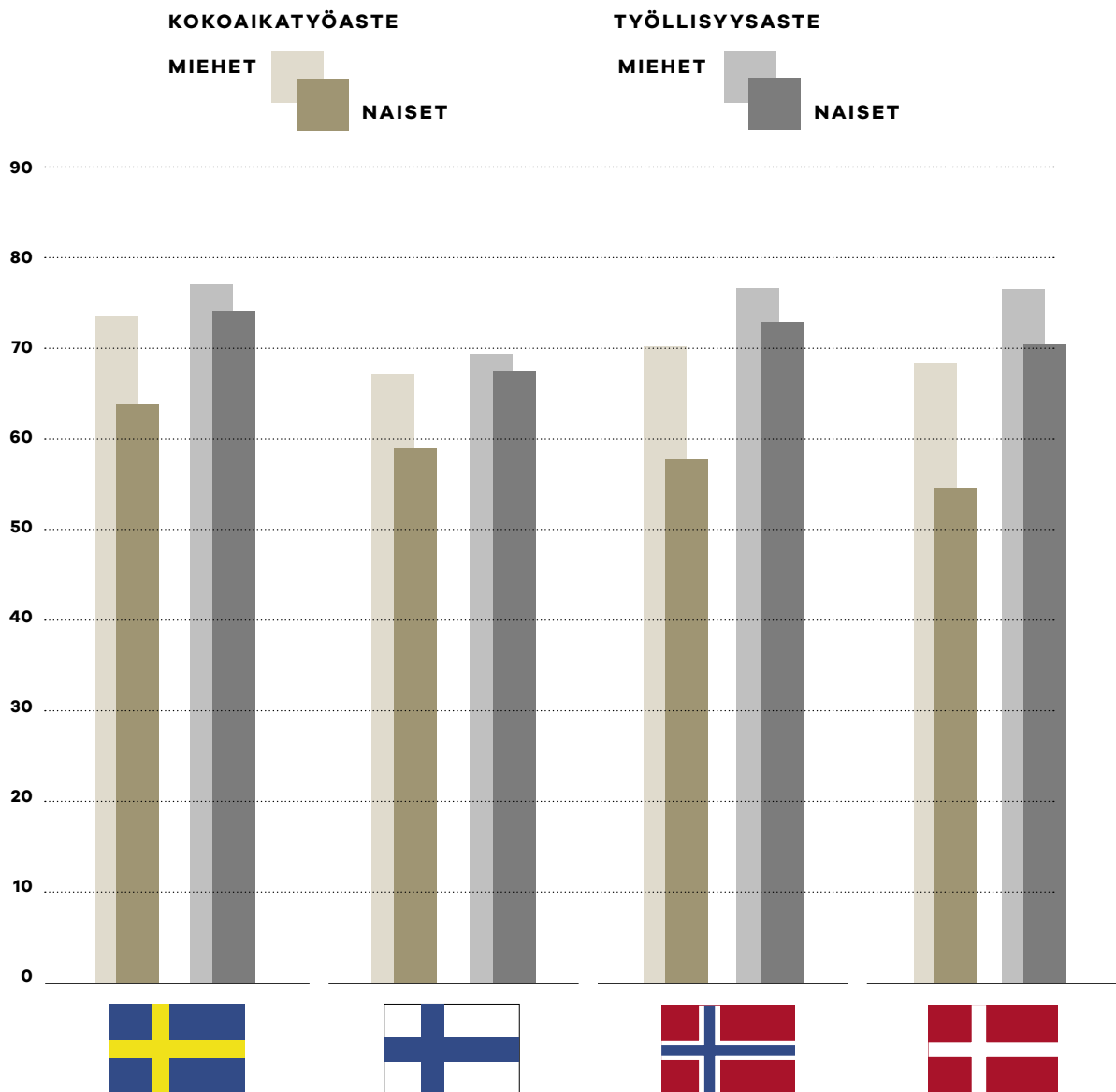
Kun vertaillaan kokoaikatyöastetta, joka on laskettu työllisyysasteen ja keskimääräisen työajan perusteella, ilmenee, että naiset tekevät Suomessa enemmän töitä kuin Tanskassa ja Norjassa. Ainoastaan Ruotsissa naiset tekevät keskimäärin enemmän töitä kuin Suomessa. Muissa Pohjoismaissa osapäivätyön suosio on tuntuvasti suurempaa kuin täällä.

Suomen naisten työllisyysastetta painaa se, että moni suomalaisnainen jää pitkään kotiin hoitamaan lapsia. Kotihoitotuki mahdollistaa pitkät yhtäjaksoiset hoitovapaat ja on johtanut siihen, että

naisten työllisyysaste on poikkeuksellisen matala 25–34-vuotiaiden keskuudessa. Tilanne poikkeaa tuntuvasti muista pohjoismaista, joissa lapsia vietään päiväkotiin keskimäärin paljon aikaisemmin. Noin 40 prosenttia suomalaisista 1–2-vuotiaista osallistuu varhaiskasvatukseen, kuin osuus muissa pohjoismaissa on 70–90 prosenttia. Kotihoidontuen poistaminen nostaisi hyvin todennäköisesti naisten työllisyysastetta ja parantaisi naisten työmarkkina-asemaa sekä eläkkeitä.

Miesten työllisyys näyttää Suomessa heikolta riippumatta siitä, tarkastellaanko työllisyysastetta vai kokoaikatyöastetta. 25–44-vuotiaiden miesten työllisyysasteissa ei ole suuria eroja, mutta työurien loppupuolella erot kasvavat erittäin suuriksi. Erityisen iso ero on 55–64-vuotiaiden keskuudessa. Suomessa miesten tämän ikäluokan työllisyysaste on 57,5 prosenttia, kun Ruotsin on 77 prosenttia.

Työllisyysasteet ja kokoaikatyöasteet 2015, %

HENNA KERÄNEN vastaa digitaalisen markkinoinnin ja yhteisöstä STING:ssa (Stockholm Innovation & Growth), joka on Pohjoismaiden johtava teknologia-startupien kiihdyttämö ja hautomo Tukholmassa.

Haaste: Huipulle nousseita startuppeja on liian vähän

Startupeissa Ruotsi päihittää Suomen

Supercell, Rovio, Wolt ja Slush. Suomi on niittänyt mainetta startup-maana. Pohjolasta todella kajahtaa, mutta vielä kovemmin lahden toiselta puolelta – Ruotsista. Kun katsoo ruotsalaisia startup-lukuja, erityisesti sen pääkaupungista Tukholmasta, täytyy naapurille myöntää aito Pohjolan herruus – vuodesta 2000 lähtien Ruotsin startupien markkina-arvo on noussut yhtä paljon kuin muiden Pohjoismaiden yhteensä! Tuoreessa Startup Genomen globaalissa startup-ekosysteemitutkimuksessa Tukholma sijoittuu sijalle 14 ollen viidenneksi paras ekosysteemi Euroopan maista. Suomi ei mahtunut tutkimuksessa 20 parhaan maan joukkoon. Ekosysteemien arviointi perustuu pääsääntöisesti siihen, missä aikaisen vaiheen startup-yrityksellä on parhaat mahdollisuudet saavuttaa globaalia menestystystä. Kun vertaamme itseämme Ruotsiin, on kuitenkin muistettava, että todella puhumme isoveljestä: Ruotsi on lähes tuplasti suurempi maa ja kasvanut viime vuosina Suomea enemmän. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö menestyksekkäältä maalta voisi – ja kannattaisi – oppia.

Yksisarviset eli yli miljardin arvoiset startup-yritykset

Ruotsi 7 – Suomi 2. Tähän seitsemään mahtuu Ruotsille tyypilliseen tapaan teknologiayhtiöitä eri teollisuudenaloilta, kuten Candy Crushia, Klarnaa, Skypeä ja Spotifya. Jo entuudestaan olemme saaneet ihailleen tai kadehtien katsoa länsinaapurin monipuolista elinkeinoelämää, jonka lähes jokaisesta lohkosta löytyy menestyvä yritys. Näin näköjään myös startupien kanssa. Vuonna 2016 Ruotsin yksisarvisien kumulaattivinen arvo oli 31,1 miljardia dollaria, kun taas Suomessa arvo oli 9,3 miljardia dollaria.

Exitit eli irtautumiset

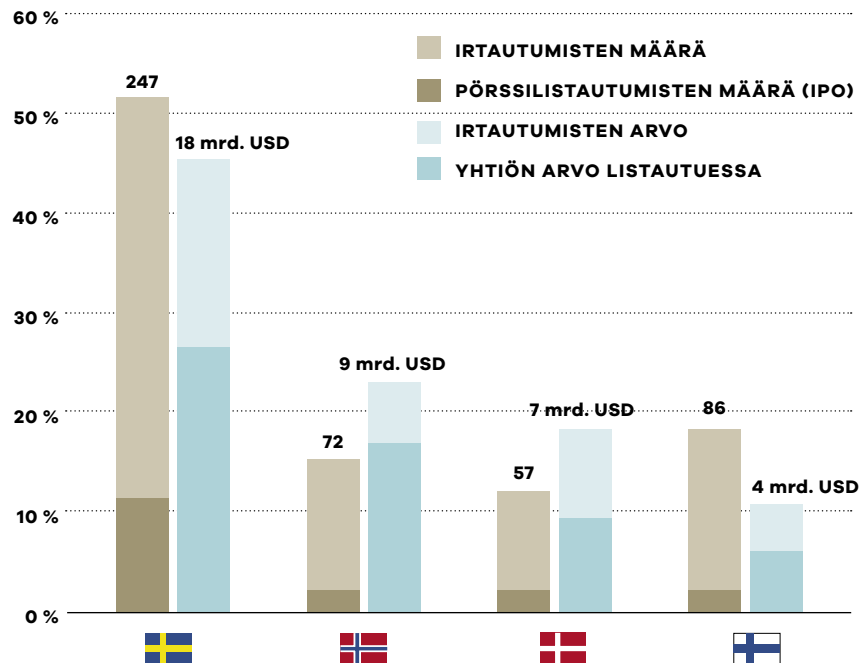
Eikä tässä vielä kaikki. Teknologiasivusto TechCrunchin mukaan vuosina 2000–2014 Ruotsi keräsi 15 prosenttia koko Euroopan ulkomaisista investoinneista. Myös irtautumisten eli yritysten tai teknologian myynnin tai pörssilistautumisten kohdalla Ruotsi on omassa luokassaan. Ruotsin osuus kaikista irtautumisista Pohjoismaissa huitelee 50 prosentissa,

Yksisarvisien lukumäärä ja arvo vuonna 2016

Maa	Yksisarvisien lukumäärä	Kumulatiivinen arvo mrd. USD
ISO-BRITANNIA	18 	39,6
RUOTSI	7 	31,1
SUOMI	2 	9,3
TANSKA	1 	1,1

Lähde: <http://www.gpbullhound.com/wp-content/uploads/2016/06/GP-Bullhound-Research-European-Unicorns-2016-Survival-of-the-fittest.pdf>

Pohjoismaiset irtautumiset ja niiden arvo maittain 2000–2015

Lähde: https://www.dropbox.com/s/4v5mli29ptfde3f/Creandum%20Nordic%20Exit%20Analysis%202016_v4%20%281%29.pdf?dl=0

niin irtautumisten lukumäärässä kuin niiden arvossa. Kun tilastoista poistetaan jokaisen Pohjoismaan suurin irtautuminen (exit), kasvaa Ruotsin arvo kaikista irtautumisista 59 prosenttiin Suomen jäädessä seitsemään prosenttiin.

Vuosina 2000–2015 Ruotsissa irtautumisia nähtiin kaikkiaan 247, joista reilu 10 prosenttia tapahtui pörssilistautumisten kautta. Suomessa irtautumisia oli vuosina 2000–2015 86, joista pörssilistautumisten osuus oli muutama prosentti. Irtautumisten arvo Ruotsissa oli näinä vuosina 18 miljardia dollaria, Suomessa neljä.

Tosin exitien sanotaan olevan kaksiteräinen miekka: toisaalta varoitetaan, ettei yhtiöitä saisi myydä liian nopeasti ja/tai halvalla, toisaalta irtautuminen on osoitus yhtiön arvostuksesta.

Pelkkää uhoa?

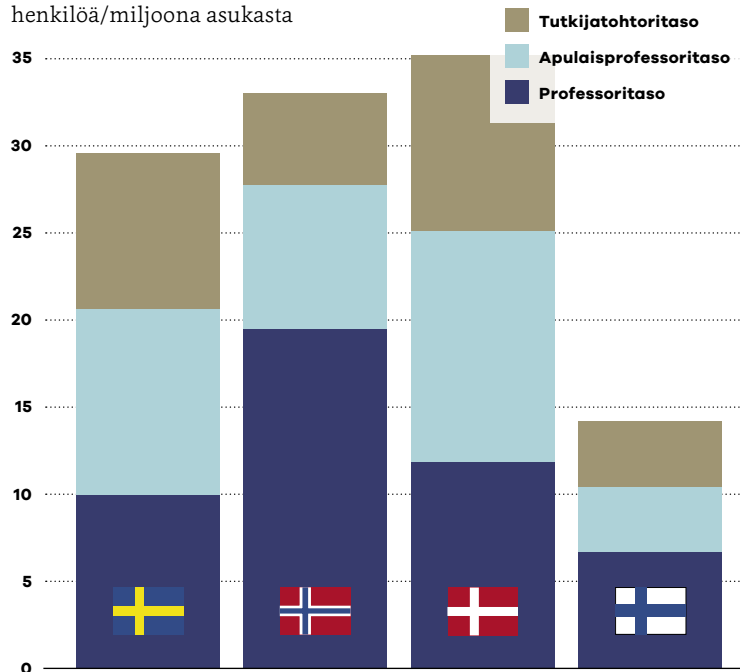
Yksisarvisten tai irtautumisten lukumäärää suurempi huoli ovat kuitenkin tilastot uusien yritysten perustamisesta sekä kyvykkyyksissä tunnistaa liiketoimintapotentiaalia. OECD:n *Entrepreneurship at a Glance 2016* -tutkimuksen mukaan bisneshait löytävätkin ihan muualta kuin Suomesta: kun Suomessa

uusien yritysten lukumäärä osoittaa pakkaselle, ollaan Ruotsissa selkeästi plussan puolella. Myös Global Entrepreneurship (GE) -tutkimus antaa Suomelle kylmiä lukuja, mitä tulee yrittäjyyden kyvykkyyksiin ja asenteisiin. Tutkimuksen mukaan asennetta riittää, mutta sen sijaan kyvykkyyksissä olisi parannettavaa. GE:n mukaan Suomen sijoitus oli vuoden 2016 vertailussa heikoin kaikista eurooppalaisista maista jäaden sijalle 18 yhteensä 20 maasta. Tässäkin mittelössä Ruotsi on selkeästi edellä sijoittuen viidenneksi.

Ruotsin etumatkaa kasvattanee omalta osaltaan maan suurempi koko, pidempi pääomasijoittamisen perinne sekä monipuolisempi elinkeinorakenne. Toisaalta erityisesti Tukholman vaikea asuntotilanne sekä Löfvenin hallituksen kaavailemat yritysverokorotukset voivat vaikeuttaa Ruotsin Pohjolan kuninkuutta. Samaan aikaan Suomessa startup-pa-nostukset Slushin ja muiden toimijoiden imussa kasvavat. Tästä on osoituksena mm. suomalaisten kasvuyritysten lisääntynyt rahoitus. Pohjolan startup-maiden oliskin fiksua tehdä mahdollisimman paljon yhteistyötä, jotta kiinnostusta ja rahoitusta saataisiin kanavoitua mahdollisimman paljon Pohjoismaihin.

Taloustieteen yliopistohenkilöstö Pohjoismaissa 2017

henkilöä/miljoona asukasta

Selite: Opetus- ja tutkimushenkilöstö on jaoteltu uran neliportainen mallin mukaisesti. Professoritaso pitää sisällään korkeimmat yliopisto-tehtävät (esim. professorit ja tutkimusjohtajat), apulaisprofessoritaso muut senioritutkijat (esim. yliopistolehtorit ja –tutkijat sekä tenure track -apulaisprofessorit), ja tutkijatohtoritaso alkuvaiheen nimikkeet (esim. tutkijatohtori). Koska nimike- ja palkkauskäytännöt eroavat maittain ja yliopistoittain, on jaottelua syytä pitää ainoastaan suuntaa antavana.

Suomi: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta; Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteiden laitos; Lapin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta; Tampereen yliopisto, johtamiskorkeakoulu, julkistalouden sekä yritys juridiikan ja vero-oikeuden opintosuunnat; Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta; Åbo Akademi, yhteiskunta- ja kauppatieteiden tiedekunta, yksityisoikeuden, julkisoikeuden ja kansainvälisen julkisoikeuden oppiaineet; Vaasan yliopisto, taloustieteen ja talousoikeuden laitos, liikejuridiikan oppiaine.

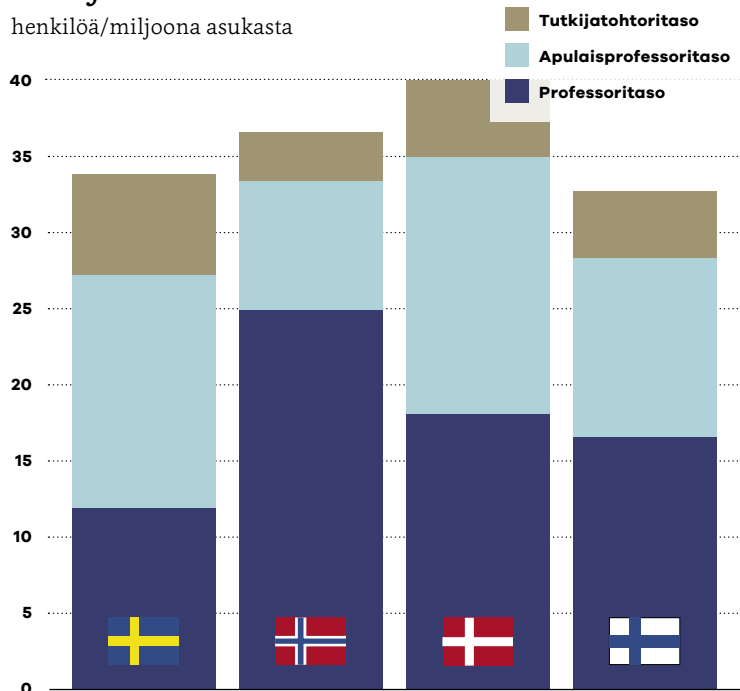
Ruotsi: Uppsala University, Faculty of Law; Stockholm University, Law Department; Lund University, Faculty of Law; University of Gothenburg, School of Business, Economics and Law, Department of Law; Umeå University, Department of Law; Örebro University, School of Law, Psychology and Social Work.

Norja: University of Bergen, Faculty of Law; University of Oslo, Faculty of Law; University of Tromsø, Faculty of Law.

Tanska: Aarhus University, School of Law; University of Copenhagen, Faculty of Law; Copenhagen Business School, Law Department; University of Southern Denmark, Faculty of Law.

Oikeustieteen yliopistohenkilöstö Pohjoismaissa 2017

henkilöä/miljoona asukasta

Laskelmat perustuvat kirjoittajan omaan tiedonhankintaan pohjoismaisten yliopistojen verkkosivuilta.

HANNU VARTIAINEN on mikrotalousteorian professori Helsingin yliopistossa. Aikaisemmin hän on toiminut Helsingin taloustieteellisen tutkimuskeskuksen HECERin johtajana, Turun yliopiston kansataloustieteen professorina ja Yrjö Jahssonin säätiön tutkimusjohtajana. Vartiainen tutkimusala on peli- ja päätösteoria.

Haaste: Taloustiede on aliarvostettua ja keskustelu heikkoa

TALOUSTIEDE ON SUOMESSA heikosti resursoitu ala. Ongelmat liittyvät sekä resurssien hajanaisuuteen että pienuuteen. Opetushallituksen tietojenkeruun perusteella taloustiede (entinen kansantaloustiede) on henkilöstöllä mitattuna pienempiä yhteiskuntatieteitä.

Kansainvälisesti tilanne on toinen. Kuviossa 1 esitetään yliopistojen verkkosivuilta kerättyjen tietojen perusteella taloustieteen henkilöstöjen määrät Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.

Näiden tietojen perusteella johtopäätös on ilmeinen: suomalainen taloustieteellinen yliopistotutkimus on pohjoismaisittain huomattavan huonosti resursoitu. Väkilukuun suhteutettuna Suomessa on vähemmän kuin puolet taloustietelijoita muihin Pohjoismaihin verrattuna.

Ongelmaa kärjistää se, että Suomessa taloustieteen henkilöstö ja opetus on pirstaloitunut kymmeneen eri yliopistoon, jotka muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta eivät täytä kansainvälisiä vähimmäisstandardeja. Esimerkiksi Tukholman, Kööpenhaminan ja Oslon yliopistoissa on kussakin enemmän vakinaista taloustieteen henkilökuntaa kuin Suomen yliopistoissa yhteensä.

Kiinnostavaa on, että muissa Pohjoismaissa on suhteellisen samanlainen käsitys järkevästä taloustieteen resurssipohjasta.

Olen havainnollistuksen vuoksi kerännyt taulukkoon kolme tietoa Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Nor-

jan oikeustieteellisten yliopistoyksiköiden resursseista. Oikeustiede soveltuu verrokkitieteenalaksi, koska se on taloustieteen tavoin selkeästi määritelty ala, ja sen harjoittajat sijoittuvat oikeustieteellisiin tiedekuntiin tai laitoksiin. Oikeustieteilijöiden rooli yhteiskunnassa on myös jossain määrin samanlainen kuin ekonomistien: he suunnittelevat ja ylläpitävät yhteiskunnallisia mekanismeja.

Aineisto viittaa siihen, että oikeustiede ei ole taloustieteen tavoin aliresursoitu tieteenala Suomessa. Olettakaamme – katteettoman ekstrapoloinnin uhalla – että havainto kertoo jotakin suomalaisista arvoista ja yhteiskuntapoliittisesta keskustelusta. Kaksi johtopäätöstä: 1. Vakaa yhteiskuntajärjestys ja oikeusvaltion periaatteet ovat samalla tavoin tärkeitä asioita Suomessa kuin muissa Pohjoismaissa. 2. Suomessa ei arvosteta kansainvälisen mallin mukaan kvantitatiivista yhteiskunta-analyysia.

Oikeusvaltion periaatteiden vaaliminen on kiistatta yhteiskunnallinen prioriteetti. Johtopäätökset ovat kuitenkin ongelmallisia yhteiskunnallisen rakennemuutoksen olosuhteissa. Yhteiskunnallinen keskustelu, jolta puuttuu taloustieteelle ominainen kurinalaisuus ja läpinäkyvyys, jää usein sloganien heittelyn tasolle. Keskustelusta ei silloin viisastuta.

Tarvitsemme muiden Pohjoismaiden jo omaksumaa, kriittiseen kvantitatiiviseen tutkimukseen nojaavaa keskustelukulttuuria. Ilman sitä yhteiskunnalliset uudistukset jäävät toteutumatta.

ROGER WESSMAN on itsenäisenä yrittäjänä toimiva ekonomisti. Hänellä on yli 20 vuoden kokemus talouden ja rahoitusmarkkinoiden aktiivisesta seurannasta, mm. Nordea Suomen ja Pankkiiriliike Evlin pääekonomistina. Roger on opettanut rahoitusta ja kansantaloustiedettä Hankenilla ja luennoinut Helsingin Kaupakorkeakoululla yritysten riskienhallinnasta. Hän kirjoittaa talouskysymyksiä käsittelevää blogia roger.wessman.com sekä kolumnia ajankohtaisista talousteen ja sijoitusmarkkinoihin liittyvistä kysymyksistä osakesäästäjien Viisas Ra-ha-lehteen. Hän on myös Valtion Eläkerahaston sijoitusneuvottelukunnan jäsen.

Haaste: Tuottavuudessa ja työllisyydessä Suomi on pudonnut valiojoukosta

KAKSI TARKEINTÄ MITTARIA SIITÄ, kuinka tehokkaasti eri taloudet luovat hyvinvointia, ovat tuottavuus ja työllisyys. Tuotanto työtuntia kohden kertoo siitä, kuinka tehokkaasti työhön käytetty aika muuttuu arvokkaaksi tuotannoksi. Siihen kiteytyy niin teknologisen osaamisen, talouden instituutioiden, pääomakannan kuin luonnonolosuhteiden vaikutus.

25–64-vuotiaiden työllisyysaste kertoo siitä, missä määrin talous pystyy hyödyntämään kaikkein parhaimmassa työiässä olevien kansalaisten työpanosta. Alhainen työllisyysaste on voimavarojen tuhlausta. Lisäksi se voi olla oire siitä, että merkittävällä osalla kansalaisista on haaste löytää paikkansa yhteiskunnassa.

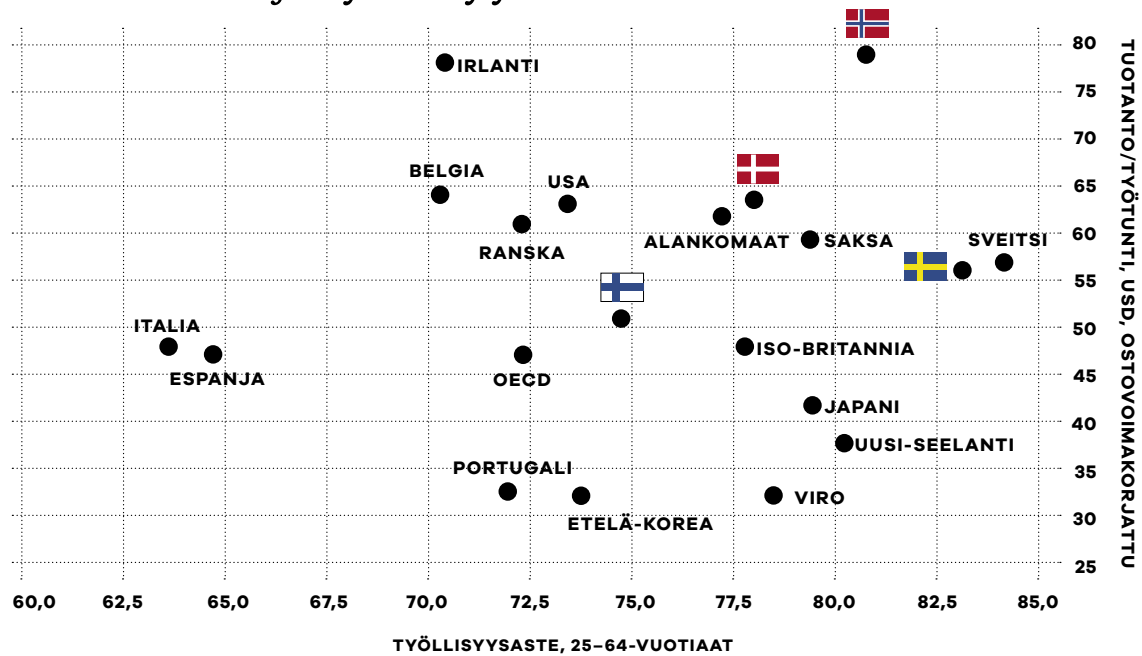
Tuotantoa voidaan lisäksi nostaa muun muassa sillä, että työläiset tekevät pidempiä työpäiviä, tai nostamalla nuorempien työllisyysastetta. On vähemmän selvää, että nämä keinot nostavat hyvinvointia. Pidemmät työpäivät tarkoittavat vähemmän vapaa-aikaa. Nuorten alhaisempi työllistyminen voi kertoa korkeammista investoinneista koulutukseen.

Jossain määrin tuottavuuden ja työllisyyden tavoittelun välillä on ristiriitaa. Keskimääräistä tuottavuutta voidaan kasvattaa pitämällä esimerkiksi korkeilla minimipalkoilla vähemmän tuottavat työntekijät poissa työelämästä. Suomi sijoittuu kuten ylemmästä kuviosta ilmenee sekä työllisyysasteen

että tuottavuuden (ostovoimalla korjattu tuotanto/työtuntia kohden) hivenen yli OECD maiden keskiarvon. Olemme molempien kohdalla kuitenkin oikeassa yläkulmassa olevaa pohjoiseurooppalaista valiojoukkoa jäljessä. Tuottavuudessa USA ja Ranskan ovat meitä edellä, mutta ne ovat hivenen heikompia työllistämään väestöä. Iso-Britannian ja Japanin päihitämme tuottavuudessa – mutta ne ovat selkeästi paremmin onnistuneet työllistämään työikäisiä.

Kuva on vähemmän lohdullinen, jos katsotaan muutosta viimeisen kymmenen vuoden aikana, kuten viereisen sivun kuviosta näkyy. Tuottavuuden kasvu on ollut selkesti OECD-maita hitampaa. Keskiarvoa nostavat ripeästi kehittyvät köyhemmät maat, mutta meidän kehityksemme on ollut myös heikompia kuin useimpien samalla kehitystasolla olleiden maiden. Meidän jäljessämme on selkeästi ainoastaan surkeasti pärjännyt Italia – sekä Norja, jonka tuotannon arvoa öljyn hinnan lasku on naker-tanut. Mm. Espanja – ja ehkä yllättäen USA (jota vai-vaa kasvava työmarkkinoiden ulkopuolelle siirtynyt syrjäytyneiden joukko) on nähnyt työllisyysasteen laskevan. Näissä maissa kuitenkin tuottavuuden kasvu on ollut varsin ripeä.

Tuottavuus ja työllisyys 2015

Tuottavuus ja työllisyys, muutos vuodesta 2005

